

Borkense Baan, Willink's Weust en Het Steenhuis Verslag van een excursie op 17 juni 2000

Theo M.J. Peeters

Inleiding

Dit jaar was gekozen voor een excursie naar enkele terreinen in de Achterhoek, in de omgeving van Winterswijk. Aan de dagexcursie namen 9 personen deel. Dit keer ontving ik van 8 deelnemers een soortenlijstje, een ongekennde luxe in vergelijking met voorgaande verslagjaren!

Het was prima aculeatenweer met veel zon, weinig wind en een temperatuur van rond de 28°. Dit verslag is gemaakt met behulp van de soortenlijstjes ontvangen van: Wijnand Heitmans, Wim Klein, Pim Kuijken, Peter Megens, Theo Peeters, Harry Pijfers en Jan Smit. De dieren gevangen door Virgilius Lefeber, inmiddels aanwezig in de collectie van het NNM te Leiden,

heb ikzelf opgezocht en gedetermineerd. Harry Pijfers stuurde me enige extra informatie over de bezochte terreinen.

Onderzoeksterreinen

Als eerste werd een oud spoorwegtraject en de omgeving van het Nonneven, gelegen tegen de Duitse grens, bezocht (Ac. 250-437). Dit terrein, de Borkense Baan genoemd, is een voormalig goederenspoorlijntje dat liep van Winterswijk naar Borken in Duitsland. Dit spoorlijntje is tot 1975 in gebruik geweest. Ter gelegenheid van haar 150-jarig bestaan schonk de NS in 1989 vier kilometer van de Borkense Baan aan Natuurmonumenten en het Geldersch landschap. Op diverse plaatsen is de rails opgebroken. Het Nonneven is een voormalige groeve waar materiaal is gedolven voor de aanleg van de spoorlijn. In het terrein zijn diverse beheersmaatregelen (plaggen, boskap) genomen om natte en heischrale vegetaties weer kansen te geven.

Pal ten zuiden van een oude kalksteengroeve bezochten we het gebied Willink's Weust (Ac. 251-442), een klein schraal grasland met enkele Jeneverbessen temidden van bos. Het terreintje is in bezit van Staatsbosbeheer. Het grasland is zeer kwetsbaar en het lokale microrelief, de specifieke ondergrond (Muschelkalk uit het Trias) en het maaibeheer zorgen hier voor een zeer gevarieerde plantengroei. We hebben dan ook slechts korte tijd, vooral langs de randen van het terreintje, verzameld. Overigens zal het maaibeheer van dit terrein ook een grote invloed hebben op de aanwezige entomofauna. Daarna werd nog even gekeken langs de ingang bij de steengroeve, waar onder andere een ruderaal terreintje werd bemonsterd.

Tenslotte werd een kort bezoek gebracht aan een terrein bij steenfabriek Het Steenhuis (Ac. 244-441). Het bezochte terrein bestond uit een hoge, deels afgedekte stortplaats plus een recent uitgegraven, diepe kuil. Helaas was dit niet (meer?) hetzelfde terrein waar door enkele onder ons in juni 1993 werd gevangen. Destijds liepen we namelijk door een interessante, kleine leemgroeve met poelen en een rietvegetatie.

Bespreking resultaten

Dit keer had ik helaas geen tijd voor een analyse. Jullie moeten het dus doen met een kaal soortenlijstje (zie bijlage 1) en enkele korte opmerkingen.

Van de Nieuwegiessen bezocht de Borkense Baan op 27 juli en 4 augustus 1998 en noemt 9 bijensoorten (van de Nieuwegiessen 1999). Vier bijensoorten die door Joop waren gevangen werden tijdens onze excursie niet waargenomen, nl. *Colletes daviesanus*, *Epeoloides coecutiens*, *Megachile centuncularis* en *Panurgus calcaratus*. Tijdens een kort bezoek op 5 augustus 2000 aan de Borkense Baan, samen met Pim Kuijken en Wijnand Heitmans, heb ik overigens een grote groep (meer dan tien exemplaren voornamelijk mannetjes maar ook vrouwtjes) van de bonte viltbij (*Epeoloides coecutiens*) waargenomen op de bloemen van knoopkruid (*Centaurea jacea*). Een zeer kleurig en spectaculair gezicht, dat door het ontbreken van een camera helaas alleen op onze eigen gevoelige plaat kon worden vastgelegd.

Tijdens het 148e zomerkamp van de NEV in 1993 bezochten we ook Het Steenhuis (Peeters et al., 1994), maar toen zag het terrein er nog veel kleinschaliger en aantrekkelijker uit. In 2000 heb ik het landschap rond Winterswijk meermalen doorkruist. Eind april fietste ik vele kilometers langs bermen, weilanden en akkers en telde er de hommels. De resultaten waren zeer mager. Het landschap heeft veel waarden verloren, waardoor veel soorten zijn verdwenen. Een enkele kritische soort, zoals de blauwe ertsbij (*Ceratina cyanea*), blijkt zich nog te kunnen handhaven. Het wordt hoog tijd dat de meest noordelijk vindplaatsen en habitats in Nederland, van dit kleine, maar in het veld makkelijk herkenbaar bijtje, in kaart worden gebracht. Provincies, gemeenten en natuurbeschermingsorganisaties zouden hierin

een grotere rol kunnen (moeten) spelen door inventarisaties door specialisten te stimuleren. Laten we hopen dat het natuuroffensief in deze omgeving snel genoeg terreinwinst kan boeken om de laatste refugia een toekomst te kunnen bieden.

Literatuur

Nieuwegiessen, J. van de, 1999. Bijen op de Borkense Baan. - Bzzz 9: 11-12.

Peeters, T.M.J., R.T. Simon Thomas, J.C. Felton, L.H.M. Blommers, H. Nieuwenhuysen & J. Smit, 1994.

Verslag van de 148e zomervergadering van de NEV, 11-13 juni 1993, te Woold bij Winterswijk:

Hymenoptera Aculeata - angeldragers: bijen, wespen en mieren. - Entomologische Berichten, Amsterdam 54: xxiii-xxv.

Bijlage 1. Soortenlijst van de angeldragers aangetroffen in drie terreinen op 17 juni 2000

terrein:	Borkense Baan	Willink's Weust	Het Steenhuis
Ac.:	250-437	251-442	244-441
Chrysididae - goudwespen			
Hedychrum gerstaeckeri	-	+	+
Hedychrum nobile	-	-	+
Mutillidae - mierwespen			
Myrmosa atra	+	-	-
Pompilidae - spinnendoders			
Anoplius infuscatus	+	+	+
Anoplius nigerrimes	+	-	+
Arachnospila spissa	-	+	-
Auplopus carbonarius	-	+	-
Caliadurgus fasciatellus	-	+	-
Vespidae - plooi vleugelwespen			
Ancistrocerus parietum	-	+	-
Ancistrocerus spec.	+	-	-
Ancistrocerus trifasciatus	-	+	-
Symmorphus bifasciatus	-	+	-
Symmorphus gracilis	+	-	-
Vespa crabro	-	+	-
Sphecidae - graafwespen			
Ammophila sabulosa	+	-	-
Crabronidae - graafwespen			
Argogorytes mystaceus	-	+	-
Astata boops	+	+	+
Cerceris quadricincta	+	+	-
Cerceris rybyensis	+	+	+
Crabro peltarius	+	-	-
Crabro scutellaris	+	+	-
Crossocerus cetratus	-	+	-
Crossocerus megacephalus	-	+	-
Crossocerus nigratus	-	+	-
Crossocerus wesmaeli	-	-	+
Diodontus insidiosus	-	-	+
Diodontus minutus	-	-	+
Ectemnius continuus	-	+	-
Lestica subterranea	+	-	-
Lindenius albilabris	+	-	-
Oxybelus bipunctatus	+	-	+
Oxybelus uniglumis	+	-	+
Mimumesa atratina	-	-	+
Mimumesa dahlbomi	-	+	-
Nyssus spinosus	-	+	-
Pemphredon inornata	-	-	+

terrein: Ac.:	Borkense Baan 250-437	Willink's Weust 251-442	Het Steenhuis 244-441
Pemphredon lethifer	+	-	+
Pemphredon lugubris	+	-	-
Pemphredon rugifer	+	-	+
Rhopalum clavipes	+	-	-
Tachysphex pompiliiformis	+	-	-
Trypoxylon attenuatum	-	+	-
Apidae s.l. - bijen			
Andrena angustior	+	-	-
Andrena bicolor	+	+	-
Andrena flavipes	+	-	-
Andrena fucata	-	+	-
Andrena fulvida	+	-	-
Andrena minutula	-	+	-
Andrena ovatula	+	-	-
Andrena subopaca	-	+	-
Anthidium strigatum	+	-	-
Bombus lucorum / terrestris	+	+	+
Bombus norvegicus	-	+	-
Bombus pascuorum	+	+	+
Bombus pratorum	+	+	-
Ceratina cyanea	+	-	+
Halictus tumulorum	-	+	-
Hylaeus brevicornis	-	+	-
Hylaeus communis	-	+	+
Hylaeus confusus	+	-	-
Hylaeus pictipes	-	+	-
Lasioglossum albipes	-	+	-
Lasioglossum fulvicorne	-	+	-
Lasioglossum leucozonium	+	-	-
Lasioglossum morio	-	+	+
Lasioglossum semilucens	+	-	-
Lasioglossum villosulum	+	-	-
Lasioglossum zonulum	+	+	-
Macropis europaea	+	-	-
Megachile willughbiella	-	-	+
Nomada panzeri	-	+	-
Nomada sheppardana	-	-	+
Nomada striata	+	+	-
Panurgus banksianus	+	-	-
Sphecodes reticulatus	+	-	-